
Compleet geluksgevoel, opluchting en troost, dat vind ik soms in een boek

door Nicole Querido-Coupré

Connie Palmen. Na het lezen van haar debuutroman *De wetten*, maar vooral na het lezen van haar tweede boek *De vriendschap* (Prometheus, Amsterdam 1995) voelde ik blijdschap, opluchting en troost. Ze werd verliefd op Ischa Meijer in dezelfde periode dat ik verliefd werd op Bram en ik herkende dingen die ze vertelde over haar verliefdheid. Van Bram kreeg ik het boek *Brief aan mijn moeder* van Ischa Meijer en ook dat boek raakte iets bij me wat ik nog niet kende en waardoor dingen uit mijn leven op zijn plek begonnen te vallen.

IM, het boek dat Connie Palmen schreef na de plotselinge dood van Ischa was bijna ondraaglijk voor me om te lezen. De pijn waar ze over schreef ging bij mij door merg en been, daar wilde ik niet te lang bij stilstaan. Voor het eerst ervoer ik in mijn relatie met Bram de betekenis van intimiteit en ging mijn verliefdheid over in een gevoel van liefde dat ik nog niet kende. Ik verloor mijzelf niet maar leerde mijzelf juist beter kennen en ging steeds meer van het leven en van Bram houden. Een leven zonder Bram wilde ik me toen al niet meer voorstellen.

Zomaar wat zinnen uit het boek *De Vriendschap*. Het boek dat ik bijna 30 geleden las en waar ik in thuiskwam. Wat een wijsheid in een boek. De teksten zijn uit de context natuurlijk maar ook opzichzelfstaande wijsheden wat mij betreft:

- Ongewenste erfenis van angst, schaamte en schuld.
- Krijgen en geluk horen niet bij elkaar en vinden en geluk ook niet.
- Mensen die maar blijven wachten op het geluk, die wachten op iets wat nooit komt.
- Niet aangeraakt worden is ook mishandeling.
- Hoe je iemand kunt verscheuren, door tegelijkertijd af te keuren en te bewonderen.
- Komt een moeder thuis met een geschenk voor haar dochttertje. Twee truitjes heeft ze voor haar gekocht, een rode en een groene. Kind reuzeblij, holt naar haar eigen kamer, trekt eerst de rode trui aan en stormt naar beneden om aan haar moeder te laten zien hoe mooi die staat. Zegt die moeder: 'Vind je de groene dan niet mooi?'
- Het drama. Je snapt het drama van de verscheurdheid niet.
- Ara vroeg me hoe je dat kreeg, inzicht en zelfkennis. Ik zei haar dat ik meende dat je dat kreeg door na te denken, door je eigen blik niet voor lief

te nemen, maar door je af te vragen wat de oorsprong van je blik is, waar je kijk op de dingen en de mensen vandaan komt, door wie en wat je denken en voelen bepaald en beïnvloed zijn.

- Dat het, hoe dan ook, de moeite loonde om te doorzien hoe je verleid wordt iets te willen hebben, of het nu gaat om een reep chocolade of om een passie, dat je daardoor vrijer wordt, dat ik vrijheid altijd zo zou beschrijven, als het vermogen om verleiding te weerstaan.
- Door mij alleen maar bezig te houden met haar pijn, hield ik de mijne jarenlang buiten de deur.
- Als je het ene niet meer wilt, de pijn en de angst, dan krijg je het andere, de herinnering, het inzicht en de kennis, ook niet te pakken. En dat zijn nu net de instrumenten van je geluk.
- Ik kan de ophemeling van de schuldeloosheid niet anders zien dan een laffe poging om te ontsnappen aan verantwoordelijkheid, ook verantwoordelijkheid om zelf te zorgen voor de manier waarop je je onderscheidt van anderen en dus betekenis geeft aan een uniek bestaan.
- Van bloed moest je geen vlees maken, dacht ik, want als God zijn eigen bloed gegeven had in de vorm van wijn en zijn lichaam in de vorm van brood, dan klopte er iets niet als je bloed veranderde in iets waarin je moest bijten.
- Dat ik hele dagen huil, dat zich een verdriet heeft losgewoeld waarmee ik mij geen raad weet, maar dat heel groot is en oud en zwaar.
- Het wil er bij mij nog niet in dat die vriendschap, haar eten, mijn drinken en die verliefdheid op Thomas verband houden met elkaar.
- Om mijzelf gerust te stellen houd ik me voor dat ik het eerst maar eens allemaal moet laten gebeuren en dat ik het later weleens zal gaan begrijpen.
- Je bent altijd als de dood geweest voor mijn veranderingen, maar ik moet veranderen, het kan niet anders.
- Wat ik als kind in mijn maag voelde, omdat ik geen woorden bezat waarmee ik van dat draaiënde gevoel kon maken wat het was, namelijk een soort kennis.
- Laatst vroeg je me waarom ik zo bezig ben met schuld en onschuld. Het is hierom. In mijn visie ben ikzelf altijd schuldig of op zijn minst medeschuldig. Het is onuitstaanbaar om voortdurend te ontdekken dat anderen daar minder of geen last van hebben.
- En dat is verslaving ook. Ze is gericht op de vernietiging van een emotie, van kennis en van een ware zin.

- Dronkaards falen erin om met hun lichaam eerlijk uit te drukken wat ze bezielt en ze beroven zich van hun uitdrukkingsmiddel bij uitstek, van hun spreektaal.
- Jong zijn vond ik pijnlijk, volwassen zijn niet.
- Het enige dat ik over dat verdriet denk, is dat ik het niet bij hem neer kan leggen, dat zou onrechtvaardig zijn.